

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10	frt.	o.	6.
Félévre	5	"	"	30
Évnyelvre	3	"	"	"
Egy óra	1	"	"	"

Szerkesztői szállás:

belső s.én. száma 131. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wellzeile 22.) Haassenstein és Voglernél (Neuer Markt 11 szám.)
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 30 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez küldendő. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a „K. KÖZLÖNY”

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10	frt.	o.	ért.
Félévre	5	"	"	50
Évnyelvre	3	"	"	"
Egy óra	1	"	"	"

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, márcz. 1. 1870.

(B.) Már elértük márczius 1-ső napját is s még ma sem fejezte be a képviselőház a kultuszminiszter költségvetése feletti tárgyalását.

Hogy a népvételek ügyére nem hiányzik a házban az áldozatkészség, bizonyítja az, hogy e czélra a három pontban előirányzott összeg fölemelése indítványoztatván, a ház magát az elvet elfogadta s oda utasította a kultuszminisztert, hogy tekintetbe véve mik azon tárgyak és mekkorák azon összegek, melyek még ez évben haszonnal alkalmazhatók lennének, tegyen mihamarább okadatolt jelentést, s a ház előre is kimondotta, hogy a szükségeseknek mutatózó összegeket e czélra, ha másként nem, kölcsön útján is kész megajánlani.

Hosszasabb vita keletkezett a pesti angol hölgyek intézetének, valamint az ottani nőtanító-képződe segélyezésére előirányzott 4000 frt felett.

Bárha áll az, hogy ez idő szerint ez az egyetlen intézet, hol női tanítók képeztetvén, s ennél fogva annak ideiglenes segélyezése indokolva lett volna, s bárha azáltal, hogy ez a rendes rovatból a rendkívüli rovatba áttételezett volna, azon elvnek, hogy az állam felekezeti intézetet nem tarthat fenn, elég lett volna téve, a ház mégis szorosan ragaszkodva a már többször kimondott elvhez, melyszereint az állam csak felekezeten kívül álló intézeteket tart fenn, a 400 frt segélyt kibúzta a költségvetésből.

Előfordulván a népvételek lapnak hét nyelven kiadására szánt 28,500 frt, nem annyira maga az összeg, vagy a lap tartalma ellen emeltett román és szerb részről szó, mint az ellen, hogy a cikkek ninosenek jól fordítva, mely panasz tulajdonképen a miniszter útján lett volna elintézendő, azonban még sok idő kell, míg megszokja minden képviselő, hogy az administrationális teendőket ne zavarja össze a törvényhozásával.

Előállt Irányi Dániel régibb indítványával, t. i. a felbontott tanítással, s erre egy bizonyos összeget kívánt utalványoztatni. Indítványát hosszasan indokolta, mi igen sok drága időt veit igénybe; s végtére is nem tehetett a ház egyebet, mint hogy e tárgyat is a kultuszminiszterhez utasította, ki azt azon ügyek közt fogja felkarolni, melyekre nézve oda utasítottat, hogy önálló javaslatot terjeszsen a ház alá, s a melyek létesítésére nézve póthitelt kérhet.

Ezután pár megerősített cikkek hirdettetett ki s ezzel az idő eltelt.

Holnap talán be fog fejezteni a kultuszminiszter budgetje, mely után az igazságügyminiszter költségvetése kerül napirendre.

A kedélyeket felizgató ügyetlenség.

+ „Vannak mord-kedvű emberek, kik mindent rítalmazznak, vagy irigységből, vagy méregből, vagy hogy már úgy természetek. Mindenben találnak gátsot. Kiben azt, hogy rosszul végezte dolgát, kiben azt, hogy rosszul fogot hozzá. — — — — Senkit meg nem kémélnék, hanem keresztül gázolnak mindenkiné hárben nevében. A leg-aprób' fogatkozásokot temérdek nagyra szabják nyelvekkel, szálkából gerendát tsinálnak. Angyalbul ördögöt — — — — így szól az 1770-ben Faludi Ferenc által magyarított „Bölcs és figyelmes Udvari ember.”

Ezt a száz év előtt magyarul hirdettet „Maximá-t” juttatá eszembe Lukács Bélának a „Hon” 46-dik számában (Esti kiadás) „Erdélyi csendélet” czim alatt közreadott cikke. A „Hon” t. szerkesztőjének engedelméből e cikk íróját azon sokak közé számítom, kik „mikor valami dolog vagy on előttök, tsak a külső ág-bog körül akadékoskodnak, — — — — haszontalan szószaporítással tsavarognak, minden környéket százszor megfutván, magokat másokat fá-

rasztják — — — — Ez attúl vagy on, hogy nem értik a dolgot, vagy nem úgy fognak hozzá, mint kellene stb. (XXXVI. Maxima); ezek „kedvekre sebeskednek — — — — egy nap akarják bé-falni azt, a mit tellyes életekben sem emészthetnek meg” (LXXIV. Maxima), s a kik nem látszanak tudni, hogy „a helytelen tanátsnak hamar és rossz vége vagy on” (LXXV. Maxima), s hogy „értelem nélkül nem lehet élni; ha otthon nintsen, kérj költsön” (LXXVI. Maxima).

Lukács siralmas „csendélet”-je arra számít, hogy „a világ nem a szerént itéli a dolgokat, a mint vannak, hanem a mint látszanak”, ezért a fehér szín helyett is kormot használ, így aztán képei elretentő sötétek; nó de szerencse, hogy én is olvastam az 1771-ben megjelent Maximák elején, hogy „ma több kívántatik egyetlen egy Bölts-hez, mintsem régenten (Görög Országban) mind a Héthez”, tudom tehát azt is, hogy távolról értékes ércz gyanánt fénylik a cserép- és üvegdarab is.

Sokszor és sokat gondolkoztam a felett, mi lehet oka annak, hogy az ellenzék föllepje, a „Hon” is a fenegyerekeskedés mezején keresi a babérokat; hogy napról napra egyebet sem hirdet, mint hogy a kormány rossz uton jár, tehetetlen, ügyetlen; és mégis az a párt, melynek színeit a „Hon” hordozza a journalistica küzdhomokján, maig sem jelölte meg a gyakorlati jobb út (a szép óhajtasok légi utjára a nemzet öket nem követheti); maig képtelen volt kormányrajuthatása esetére realisálható programot formulázni, s a párt jelesb tagjai közül is nem egy önti el, elég ügyetlenül, a parlament tanácskozás menetét az üres szóbeszéd haszontalan árjával.

Hanem hát mindezeket már megszokhattuk, ugy azt is, hogy a baloldal legutolsó közlegénye is elhítette magával azt, miszerint ő, ki bele tud funni az alszabadelviség tárogatójába, azon óriás, ki Magyarország ujjászületésének művét vezetni van hivatva, s tulajdonképen annak a kicsiny Deák-nak kellene ő hozzá naponta iskolába járni. A szabadelviséget ez idétt az ellenzék maga részére foglalta le: ha néhány száz aláírást összegyűjthetnek, ezek közt kell hogy legyen az ország valamennyi szabadelvű férfának a neve; ha pár száz orthodox izraelita fákyás menetet rendez, ezt Pest szabadelvű polgárai tették; ha az iskolától igen korán búcsút vett legény nagyot kiált, reá mutatnak: ime a nagy férfi! Azonban arra, még a vezérek sem gondolnak, mily kényes egy magyar ellenzék állása Magyarországon; hogy itt a bal vezéreknek nem a nagyot mondásban és fényes ígérgetésben kellene virtuozoknak lenni, hanem tudni kell járni a beretva élen és pedig biztosan; különben a nemzeti érdekeket kockáztatják, olyan tendentia malmára hajtván a vizet, mely igazán „örvényfelé” vezet, s nemcsak a képtelenséget documentálja, de földeríti azt a páratlan ügyetlenséget is, mely a politikai hibák legsúlyosbika.

Avagy mit mondjunk ahoz, ha az ellenzék vezéreinek szeme előtt szerkesztett „Hon”-ban dobják, vezérezik alakjában, az erdélyrészi volt nemesség jó részének szemébe azt a vádat, hogy a jobbagyuralom korának visszatéréséről álmodozik; azt a vádat, melylyel 20 év előtt az alkotmányos szabadság és a magyar faj kiirtására szövetkezett bösz ellenség lázítá nemzetünk és kiválóan az érintett nemesség ellen a félrevezetett tudatlan tömeget?! És mit szólunk arról, ha legujabban ismét a „Hon” homlokán (46. szám) azt kell olvasnunk, hogy a „megszerzendő szabadságból — nekünk erdélyrésziékné — „egy parányi” sem jutott s az „alkotmány védelmében” nem részese-sülünk; hogy meghagytak „a régiben, nyomorultán, szegényül.”; részesítettek „quotában, delegatióban,” kapunk „s iszonyuak mellé még iszonyubb adókat” stb. Vajjon nem veszi-e észre Jókai, vagy a többi pártvezér azt, hogy az erdélyi ország rész helyzetének illetén festegetése azoknak a dacorománoknak ad igazat, kik az itteni román népséget helota állapotra taszítottak hirdetik, és jogosultnak tünteti fel ama néhány poroszbaráti szász felajdulását is, kik Nagy Németországot hívták cikkeikben segélyre a türhetlen magyar zsarnokság ellen?!

Ha ezekkel a nemes törekvésű elemekkel egy úton akar haladni a „Hon”, ám irasson Lukács urral minél több cikket az erdélyi állapotokról, elleneinket bizonyonnyal nagy hálára kötelezend, hisz Bukarestben csak románra kell fordíttatni az ellenzék fő-közlönyében megjelent elmefuttatásokat; de ha e helyett a minden párttal közös nemzeti érdeket kívánja megóvni, ám ne engedje, hogy Lukács úr jó kedvében azt hirtessze, hogy az erdélyi részekben az „ostromállapot legbrutálisabb korszakát” hozta be a parlamenti felhatalmazás alapján intézkedő felelős magyar kormány.

Nem érzik-e önök, amott az ellenzék lapok szerkesztőségében, hogy az ily ráfogások a nemzet hitelét ronthatják meg a többi Európa előtt. Vagy talán azt vélik, hogy mindaz, mivel a Deák-pártot népszerűtlenné lehet az értelmetlenek előtt — a jövő magyar kormány pártjának váland javára?! Csalódtok jó urak! Igyátok ki inkább ma a kiocsudás keserű poharát magatok és ne gyűjtsetek az ürmöt kelyheitekbe — a nemzet számára! !

Midőn ma valamelyik nagyhatalomról azt olvassuk, hogy birodalma ez vagy amaz részében ostromállapotot hozott be, önként reá mondjuk: ez az állam beteg, aligha kiállja a nagy átalakulás vajudásait. Hazánk nem nagy hatalom, miért hirdeti tehát az ellenzék föllepje éhetetlenségét; miért engedi hasábjain ama badarságot megjeleni, mintha az erdélyi részekben a legbrutálisabb ostromállapot lenne behozva, vagy is: hogy a magyar állam csak így tarthatja fenn a kapcsolatot ez országgrészszel?!

Nézünk, mi adott öket e kiszámíthatlan horderejű vádra, melyet a villany szírnáin terjesztendek ellenünk a külföldi lapokban? Az, hogy, állítólag, Fogarasvidéken és N.-Szebenzékben néhány fegyverszabdalommal nem bíró egyentől beszedik a fegyvert a csendörök.

Némileg ismerem a két törvényhatóság jelen politikai állapotát, s számításba véve azt, mi a déli havasokon tul van készülőben, nem merném azt állítani, hogy az illető főtisztek nem tarthaták-e szükségesnek a belbiztonság fentartása érdekében némileg tisztába jönni a felől: mire használja a földész a revolvereket, melyek feles számmal kelték el nem rég N.-Szebenben is. Talán Lukács úr és a „Hon” oly hiteles adatoknak vannak birtokában, melyek alapján a netaláni legkisebb elővigyázatot is fölöslegesnek tartják, s ha ezt teszik, vajjon ama törvényhatóságok főnökei nem bírhatnák e hitelesebb információkkal, mint egy publicistaközlegény felszólalása.

Lukács úr maga azt mondja, hogy csak „állítólag” hivatkoznak a magasabb rendelethe”; ha ezt önmaga is így mondja, ugyan miért vádolja találomra ügyetlenséggel a kormányt, midőn még azt sem tudja, ő rendelte-e el ezt a fegyver-számbavételt; s ha ez így történt volna is, az erdélyi részek legbrutálisabb ostromállapotba helyezése-e az, ha pár törvényhatóság területén pár szandár valahol azt kérdi a földész: töl: ugyan mire használja kend azt a revolvert? hisz, Tordán ugy is elhatározták, hogy megkérrik a császárt, változtassa meg a magyar alkotmányt. — —

En tehát látva, hogyan csinált Lukács ur tollával „a szálkából gerendát”, azt mondó vagyok, hogy azok izgatják fel ügyetlenségökkel a kedélyeket, kik a doleg „külső ága-boga körül akadékoskodnak”, s nem értve a dolgok mivoltához, kétélű fegyvert adnak ellenségeink kezébe, kik azt államunk és nemzetünk életrealóságának negtámadására jobban fogják használni, mint azok, kik a reform szövöszékéhez állva, állítólag az elszakadozó fonalvégeket akarják összebogozni, hogy a munka akadály nélkül tovább folyhasson; de voltaképen teszik egész súlyával oda vetik magokat a szál-hálózat közepébe, s midőn kiszámíthatlan kárt okoztak, mégis azt kiáltják: ime ni vagyunk a hangya-szorgalmu munkások, az éber örök, holott ők azok, kik ott is szakítanak, hol ez által nem valamelyik pártnak, de az egész nemzetnek kára esik, még pedig, lehet — kipótolhatlan.

Pest, február 28. 1870.

(B) Kétséget nem szeved, hogy a mai tilés aránylag kevésbé volt elárasztva a budgethez nem tartozó vitákkal, mint elődei, mindazáltal ma sem tudtak a képviselő urak egészen menekedni azon szokástól, hogy a budgettel kapcsolatban nem álló indítványokkal lépjenek elő.

Azonban a ház ma erre nézve egy practicus határozatot hozott, meghatározta t. i. miszerint azon indítványok, melyek a tanintézetek, általában a nevelés jövődjé átalakítására vonatkoznak elhalasztandók akkorrá, midőn a kultuszminiszter még ezen tilésszak folytán elé fogja terjeszteni a tanintézetek s tanrendszere vonatkozó törv.-javaslatát. Azon indítványok pedig, melyek a budget tetemes hágtatását idéznék elő, a pénzügyi bizottmányhoz útasítandók véleményadás végett.

Ezen határozat, kétségen kívül, rövidítette a budget feletti vitákat; de nem eszközölte azt, hogy a képviselő urak teljesen tisztába jöjjenek azzal, hogy nem mindon elintézhető az 1870 diki budget tárgyalása alkalmával, a mi a kultuszminiszterium körébe tartozik.

Ennek következtében több izben volt kénytelen az elnökség a szónokokat felkérni, hogy tartásák magokat szorosan a napirendhez.

Átmenve a pesti egyetem költségvetésén, következett a gymnasiumi tanár-képződe s a budai József műegyetem költségvetésének tárgyalása, melyek rövid vita után a pénzügyi bizottmány javaslata szerint megállapítottak.

Napirendre került továbbá a szebeni jogakademia, mely alkalommal azon kérdés merült fel, miért van az, hogy ott a német nyelv a tannyelv. Miután azonban ezen kérdés a budgethez nem tartozik, azt ezuttal tárgyalni sem kívánta a ház. Egyébiránt világos, hogy valamint az alsóbb tanintézetekben a nemzetiségek a tannyelvre nézve tekintetbe veendő, ugy a felsőbb tanintézeteknél, hova csak érettségi vizsga után jutnak be az ifjak, a tannyelv nem lehet más, mint a magyar.

Ezt a kolozsvári akademia költségvetése követte, beleértve a jogi és orvosi facultást. Fölemlített a tanárok fizetésének a pesti egyetemi tanárok fizetésével való egyformasítását; de ezen méltányos kivánság is az előbbi határozat értelmében, azon intézet újra alakítása idejére halasztatott.

A gymnasiumokra kerülván a sor, szó emeltetett az újvidéki szerb gymnasiumnak nyújtandó segély ellen, állítatván, hogy az állam felekezeti s nemzeti iskolákat nem tarthat fenn, felvilágosítottván azonban a ház a miniszter által, miszerint ezen intézet szerb alapítványokból áll fenn s csak segélyképen nyer bizonyos összeget az államtól, az előirányzott összeg megszavaztatott.

Hasonlag megszavaztatott a brassói román gymnasiumra előirányzott segély is.

Több egyes indítványok, mint egy Somkúton felállítandó román gymnasium és több real tanodák iránt, akkorra utasítottak, midőn a kultuszminiszter törvényjavaslatát a tanodák szervezésére nézve előterjesztend.

A budai és kassai fő-realtanodák költségvetésének tárgyalása alkalmával, mely tanodák eddig a tanulmányi alapból állottak fenn, újból felszínre szerette volna keríteni a baloldal a tanulmányi alapok feletti vitát, azonban a ház az ezen intézetekre szükséges összeget megszavazta s a kultuszminiszter megígérte, miszerint a tanulmányi alap állásáról a pénzügyi bizottmánynak előterjesztést fog tenni, s ennek alapján ezen bizottmány maga javaslatot terjesztend a ház elé.

Belügy.

Népszámlálási adatok. A Tordamegyében lefolyt népszámlálás eredménye (Torda és Sz. Régen városokat kivéve) következő: Van összesen 138,905 lélek, ebből 70,352 férfi, 68,553 nő. Járásonként véve, van a szil-lászlói járásban 13,334 lélek, a torozskőiban 7019, a lupsaiban 17,529, az aranyosiban 8006, Gyéres városban 1066, a mezőségi-járársban 11,591, a m. bogáthiban 10,604, a pagocsaiban 10,533, a v.-sziványiban 6435, a m.-járásban 8352, a m.-régiben 7823, a g.-szimreiben 14,873 és a véceiben 21,740. E számokból látszik, hogy Tordát és Sz. Régent is beleszámítva, a megye összes népessége a 150,000-en felül áll.

Hunyad megyében találtak 185,058 lelkét, ebből 95,023 férfit és 90,035 nőt. Hogy pedig a férfiak száma a nőké 4988 al haladja felül, oka az, hogy a Zsilyi völgyben igen sok idegen, nőtelen munkás telepedett le a község-bányák körül, bár ezek nélkül is többen vannak a megyében a férfi-, mint a nő-nemen.

Marosvásárhelyi népesség 80,755 lélek, s így az utóbbi népszámlálás óta 4000 főnyi szaporodás mutatkozik; férfi: 40,801, nő: 39,954. (Várva várjuk a többi törvényhatóságokból is, ezen nagyfontosságú munkát eredményének minél részletesebb kimutatását, hogy ez érdekes adatok közlését folytathassuk.)

Maros-Vásárhely képviselőtestülete közlekedési felirattal határozott a közlekedési miniszteriumhoz és az országgyűléshez a vasút tárgyában, melyben kiemeli a többi közt, hogy a nagyváradi-brassói főútvonal kiágazása ne, mint czéloztatik, Székely-Kocsárd, hanem Egerbegy, Gyéres, avagy Torda legyen.

A községi iskolák tárgyában olvassuk, hogy Brassó vidékén Krizba, Bácsfalva, Türkös, Tatrang, Újfalu, Pürkerez, Zajzon és Hosszafalu, Felső-Fehérmegye belkerületében pedig Hidvég, Bodola, Erősd, Előpaták, Mikóújfalva és Karatna községekben részint már felállították, részint legközelebb felállítják a községi iskolákat.

A magyar mérnök-egylet febr. 26-án tartott szakülésének legérdekesebb momentumát a v. hunyadi vár restaurációjával megbízott építész Schulcz Ferencz előadása képezte. Erdély mérésezteti kincseiről értekezett, s előadva számos tapasztalatait, 50 vagy 60 darab, útazása közben szerzett, s valódi műkincseknek tekinthető rajzot mutatott fel. Ezután indítványozta, hogy forduljon a mérnök-egylet az illető miniszteriumhoz s eshetőleg az országgyűléshez azon kérelemmel, hogy a más művelti államok példájára alakítsák nálunk is egy oly központi állandó bizottmány, melynek feladata legyen, az oly számos s gyakran valódi műbecselt bíró, de ismeretlenségben enyésző ó és középkori műdarabokat megismertetni, s lehetőleg a végenyestől megmenteni. A szakülés egyhangulag elhatározta, miszerint fel fogja kérni a választmányt, hogy ez irányban határozott lépéseket tegyen, addig is kebeléből egy öt tagu bizottságot küldött ki, mely az indítványt formálzza.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése febr. 25-kén.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Bujanovich Sándor, Mihályi Péter.

A kormány részéről jelen vannak: b. Eötvös József, gr. Festetics György miniszterek.

A múlt ülés jegyzőkönyvének észrevétel nélküli hitelesítése és több rendbeli kérvények benyújtása után a képviselőház napirendre tér.

Napirenden van: a vallás- és közoktatásügyi miniszterium költségvetése feletti részletes vita.

A képviselőház megszavazza a 3-ik czím második tételének a következő rovatát: 41 főfelügyelőnek, tollnoknak, másod felügyelőnek és szolgáknak összesen 128.840 frtot. Utazási pótlékokra 22.400 frtot: 41 helyiség fűtésére és egyebekre 12.300 frtot. 80 megyei iskolatanácsosnak uti költségek és napdíjakra az előirányzott 80.000 frt helyett 40.000 frtot és még egyebekre 2.300 frtot, s így a tételre összesen az előirányzott 274.040 frt helyett 234.040 frtot.

A 4-ik czím: Tanintézetek tételénél: Felső tanodák, még pedig először a pesti kir. egyetem, — felszólal Kautz előadó után

Ghyezy Kálmán: Hosszas indoklás után, következő hat. javaslatot terjeszt a ház elé:

Határozati javaslat

a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a magyar kir. tudomány egyetem vagyonának kiutatása tárgyában tett előterjesztése iránt:

Válasszon a ház egy 7 tagu bizottságot, mely a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a magyar kir. tudományos egyetem vagyonának kimutatása tárgyában tett előterjesztését azokhoz tartozó okmányokkal együtt a képviselőház 1868. november 13-ki 2776. sz. a. hozott határozatában kifejtett elvek alapján vizsgálat alá vétén, ennek eredményéről véleményes jelentést tegyen.

Bátor vagyok ezen indítványomat a t. ház figyelmébe ajánlani (Helyeslés.)

B. Eötvös József: Igen czélszerűnek tartja ezen indítványt, s ajánlja annak elfogadását.

Hoffmann Pál: nincs megelégedve az egyetem jelenlegi állapotával. Kéri a közoktatási minisztert, hogy a 48-iki törvénynek megfelelőleg szervezze mielőbb az egyetemet, de az erre vonatkozó, állítólagosan már el is készült törvényjavaslatot, hogy a szervezési újszabályokat előbb bocsássa a nyilvánosság elé, hogy hozzászólhassanak mindazok, kik ez ügyben hivatást éreznek magukban. (Helyeslés baloldalon.)

Henszelmann Imre: Az egyetemi tanárok fizetését legalább 3000 frtra kívánja feleltetni; ez alól a hittani tanárokat kivételt kívánja, kik fizetéseiket a vallásalapból nyerik.

Eötvös József báró: T. ház! Megvallom, meg voltam lepelve Hoffmann képvis. urnak mai felszólalása által, nem azért, hogy a budget-tárgyalások alkalmával ezen kérdésről is szólt, mert hiszen, a mint már mondtam, budgetem tárgyalása alkalmával mindenről lehet szólni; de hogy éppen ő egy ily fontos tárgyról éppen csak így melléke-

sen oly módon szólott, hogy felszólalásának valami formulázott alakot, mely határozatnak alapját képezhetné, nem adott.

Kegyes volt a t. képvis. ur föltenni, hogy én, a fénylészről szólva, az egyetemet a fénylészai cikkek közé nem számítottam. Köszönöm, hogy ezt méltóztatott föltenni, de miután az, hogy a mai nap beszédemre reflectált, mégis oda látszik mutatni, miszerint az, mi a minap a tudományok bizonyos fénylészai cikkeiről mondtam, némelyek által talán az egyetemre is vonatkoztató volna, újra kinyilatkoztatot, hogy én akkor sem mondtam és most sem mondom semmi mást mint azt, hogy mindennek közt bármennyire tiszteltem a magasabb tudományokat, bármennyire meg legyek győződve arról, hogy magasabb népmiveltetés lehetetlen oly országban, hol tudomány nem létezik, most is azt mondom: fő- és első teendő a népmiveltetés (Élénk helyeslés); mert teljes meggyőződésem, hogy a magasabb tudomány kifejlődése csak ott lehetséges, hol ezen magasabb tudomány egy művelt népnek egészséges talaján nyugszik. (Helyeslés.) Én nem akarom, hogy a tudomány Magyarországon mint egy karácsonyfa állítsák fel, felékitve mindenféle csecsebecsékkel, különben pedig arra teremtve, hogy elszáradjon; én azt akarom, hogy e fa gyökeret verjen a hazában, (Helyeslés jobb felől) és erre nézve mindennek előtt szükséges az, hogy a talaj legyen előkészítve. (Helyeslés jobb felől.) Én tehát: a mit akkor mondtam, ismétlem most, első és legfőbb kötelességemnek tartom, mindennek előtt a népmiveltetés fordítani figyelmemet. (Helyeslés jobb felől.) Először azért, mert legszükségesebbnek és legsürgősebbnek tartottam, de 2. azért is, mert a népmiveltetés egy oly tér, melyen kezdetben is már bizonyos eredményeket lehet elérni. Igaz, hogy a törvény, vagy egyes szabályok, melyek a népmiveltetés körében kiadtnak, egyszerre az országban a népmiveltetés megjavítani nem fogják; de minden szabály, minden törvény, mely czélszerű, már kezdetben is az ország egyes kisebb köreiben, egyes kisebb községeiben a népmiveltetés nézve — nem mondom — általánosan, hanem egyes helyeket tekintve, — már annyi előkészítést teremtett, hogy itt eredményt lehet felmutatni. A mi azonban az egyetemet illeti, e részben megvallom, bámulatot kell kifejeznem előttem szólott t. képvis. ur nyilatkozata felett. Az egyetemnek reformját, mint a t. képvis. ur is jól fogja tudni, megalkotni nem oly mű, melyet egy pár nap alatt vagy egy két év alatt véghez lehetne vinni; (Zaj és felkiáltások a baloldalon: Nem csak arról van szó, hanem arról is, hogy a tervezet a közvélemény bírálata elé bocsáttassék) egy egyetemnek reorganizálása igen soktól függ, azt hamar senki nem reorganizálhatja inkább, mint maguk az egyes tanárok, mert a hol egyes kitűnő tanárok vannak, ott van híres kitűnő egyetem is. (Élénk helyeslés jobb felől.) A t. képvis. ur egy kis számadási tővedést is tett, még pedig saját facultására nézve és a jogi karra nézve is, — azt mondván, hogy ott 8 tanár van. Engedelmet kérek, a jogi karban most is 11 tanár van a budgetbe felvéve.

Azonkívül egy egyetem létezésének és annak, hogy a mai időben egy egyetem czéljainak megfeleljen, kellékét utóvégre is nem a czélszerűt miniszteriális rendelet adja meg, mert ámbár a miniszteriális omnipotentiát szokszor hallottam említetteti, úgy hiszem, hogy mégis senki, a ki a miniszteriális omnipotentiától fél, bizony nem teszi fel azt, hogy a miniszteriális omnipotentia annyira terjedjen, miszerint egy kitűnő egyetemet alkothasson. (Helyeslés a jobb oldalon.) Egy kitűnő egyetem alkotására a szükséges tanerőkön kívül, melyekre nézve mi magyarok sokkal szűkebb körre vagyunk szorítva, mint bárki más, mert a külföldről kitűnő férfiakat nem hozhatunk be, s így csak azokat alkalmazhatjuk, a kik az egyes tudományos szakokra magukat hazánkban vetették, tudjuk pedig, hogy az utolsó 20 év folyamában nem látván a magyar fiatal ember kilátását a tudományos téren, a szoros tudományos szakra igen kevesen képeztek magokat. De még a tanerőkön kívül vannak anyagi kellekei is minden egyetem létezésének, és annak, hogy az egyetem czéljainak a mai időben megfeleljen. Nem is szölok most a természettudomány, sem az orvosi karról, mely, mint minden embertudja, a mai időben nem áll azon állásponton mint valaha, midőn a chemiai tanár, vagy más természettudós nem szorult másra, mint egy fekete táblára és krétára, azzal felírva formuláit és megelégedvén azzal, hogy azokat tanítványai megtanulták; mai időben nem csak auditoriumra, de laboratorumra is van szükség. Mai időben a természettudományok, melyek minden egyetem főágát képezik nem mivelhetők bizonyos helyiségek, készletek és tanszerek nélkül. (Helyeslés.) De mondom, nem szölok a természettudományokról, sem az orvosi karról, csak a jogi karról szölok, és itt ismét bámulom képvis. társamat, a ki sajnálkozását fejezte ki a felett, hogy annyi kitűnő fiatal ember kénytelen volt a külföldre menni, és ott folytatni tanulmányait, és hogy sajnálkozásának ezen okát az összes jogi karok hiányában kereste. Ezt felfogásom szerint csak az mondhatná, a ki soha egyetemi épületünkben nem volt, a ki nem tudja, hogy egyetemünk jogi karának egyik legnagyobb hiánya az, hogy a frequentiek akkor készültek, mikor az egyetem tanteremtője a 900, legfeljebb 1000 fiatal

emberből, állott mely azonban azóta 2000-rel emelkedett, és hogy éppen a jogi kar tud 1100 hallgatót felmutatni — ugy, hogy lehető dolog, hogy még azon esetben is, ha a legkitűnőbb tanárok, Európa legelső tanárai ülénnek az egyetem tanszékeiben, egy része a magyar fiatal embereknek mégis kénytelen volna elvándorolni, azon egyszerű oknál fogva, mert nem fér meg az auditoriumban. (Balfelől ellenmondások).

Hogy az egyetem állapotainak javítására nem történt annyi, a mennyit a t. képviselő ur óhajtott, és félig sem annyi a mennyit én óhajtottam volna, ez nem szenved semmi kétséget; de felfogásom szerint igazságtalanság azt mondani, hogy az egyetem jelen állapotjának javítására legalább annyiban, a mennyiben a localis körülmények, a helyiség és a phisikai lehetőség azt engedték, mégis tetemes történt, így pl. a belgyógyászati intézetben egy czélszerű anditorium készítettet el, a honnan a növendékek a beteget láthatják; a belkórda 10 ágygyal szaporítottat, egy sebészeti kórtaoda szintén 10 ágygyal, a physiologiai intézet, egy kórboneztani intézet, egy összehasonlító bonczani laboratorium állítottat fel; a tanár-segédék száma szaporítottat 4 el; végre a rigorosumra nézve új rendszer hozatott be, mely szintén nagy fontosságú dolog. Hogy pedig oly nagy hátrány nem lehet, annak egyik bizonyítványa az, hogy éppen november 30-án 1869-ben ismertetett el a pesti egyetem orvosi diplomáinak egyenjóságára a bécsivel.

Ha a hanyatlás oly nagy lett volna, akkor ezen elismerés bizonyára nem következne be most, hanem bekövetkezett volna a prosperitás azon korában, a melyre a tisztelt képviselő ur emlékeztetett. E tárgy sokkal fontosabb, hogysem azt így mellékesen vitatni lehetne. Az egyetem reorganizációjára teljes meggyőződésem szerint a törvényhozás gondoskodását kétsz irányban igényli: először egy törvény alkotása által, mely az egyetem jövőjét szabályozni fogja; 2 or azáltal, hogy az egyetem helyiségeinek felépítésére, helyreállítására tetemes pénzüsszegeknek szűkségeket, melyek a budgetben, mint én hiszem, kölcsön útján lesznek a ház által megszavazandók. Erre nézve én a budget-tárgyalás befejeztével szintén bátor leszek a ház elé indítványt terjeszteni.

Most bocsánatot kérek, hogy felszólaltam és egy ideig elfoglaltam figyelmüket, de azt hiszem, hogy az egyetem forogván szóban, még sem hagyhattam szó nélkül. (Helyeslés jobb felől.)

Schwarz Gyula: (Beszéde kezdetén maga kiált „halljuk“ — ez nagy derültséget idéz elő; sokan viszont elállt hangoztatnak) Henszelmann indítványát pártolva, Ő Felsője civilistájából kíván egynehány ezer frtot megvonni, s azt az egyetemi tanárok fizetéseinek felemelésére fordítani. Helyesli Hoffmann Pál lelkes felszólalását és ehhez még csak azon kívánatot teszi, hogy a tanpénzek, ugy a szigorlati díjak az egyetemen mielőbb türrültesenek el.

Tisza Kálmán: A nevelési ügyet osztályozni nem akarja, de azt hiszi, hogy a felső téren is reformokat kell előidézni, mert az szoros kapcsolatban áll az alsóbb nevelési ügygel és bármely téren is követettik el a mulasztás, annak nagy és káros befolyása van.

A tanárok fizetéseinek felemeléséről, ugy a tandíj eltérítéséről is csak akkor kíván tüztesesen szölni, ha az egyetemről szóló tvjavaslat a miniszter által be fog adatni, egyelőre elvben pártolja azt, hogy a tanárok fizetési felemeltesenek.

A képviselőház ezután elfogadja Ghyezy Kálmán indítványát, Henszelmann és Schwarz Gyula indítványait pedig elveti.

Megszavaztatik ezután a tanárok és hivatalnokok fizetéseire, még pedig a hittani karra 10.763 frt, a jogi karra 17.325 frt.

Az orvosi karnál hosszas vita támadt aziránt, hogy a hasonszenzi tanszék felállításának-e az egyetemen, mely kérdés az idő előhaladottsága miatt függőben maradt.

Ülés vége d. u. 2 órakor.

A képviselőház ülése febr. 26-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Mihályi Péter, Bujanovich Sándor, Majláth István.

A kormány részéről jelen vannak: b. Eötvös József, báró Bedekovich Kálmán, gróf Festetics György, miniszterek.

A múlt ülés jegyzőkönyvének észrevétel nélküli hitelesítése s több rendbeli kérvények benyújtása után

Napirenden van a vallás és közoktatási miniszterium költségvetése feletti részletes vita; még pedig folytatólagosan a pesti egyetem harmadik pontja: az orvosi kar felett.

Dr. Szabó József: Nem tartja a törvényhozást illetékesnek arra, hogy az egyetemen czélszerűt és tudomány szempontjából egy hasonszenzi tanszéket álltson fel, és kéri a házat, hogy legyen a haza egyetlen egyeteme irányában nagyobb előzékenységgel; bizza e kérdés eldöntését a tudományra, s mindezen okokból nem is pártolja Szathmárynak a felállítandó hasonszenzi tanszékre tett indítványát.

Várady Gábor: Azon kérelemmel fordul a közoktatási miniszterhez, hogy Nagy Friderik szabad-

elvtiséget szem előtt tartva, kövesse annak példáját, s bocsássa be a homöopathiát az egyetembe, habár annak nem is pártolója, s annyival is inkább, mert beismerte azt, hogy a hasonszenvészet tudomány.

B. Eötvös József miniszter: Rectificálja Várady Gábornak azon állítását, mintha ő azt állította volna, miszerint a hasonszenvészet tudomány, ő — ugymond — ezt nem állította, de nem is állíthatta, mert erre competensnek magát nem érte. Fölemliti ezután, hogy a tanszabadság egyetemünkön oly természetű, hogy ott docens bárki is lehet.

Szóltak még többen, mire a képvis. ház elfogadja Szathmáry Károly azon indítványát, hogy a m. kir. egyetemen egy hasonszenvészi tanszék állíttassék fel, ugy Úrményi Miksa azon módosítását is, hogy idővel hasonszenvészeti kórda állíttassék. Megszavaztatik az orvosi karra 26,750 frt; a bölcészeti karra 30,150 frt; könyvtárra 3,465 frt; irodai és gazdasági személyzetre 3,670 frt; tanárok és hivatalnokok pótlékaira 17,520 frt; azok szálláspenzeire 2384 frt; szolgák fizetéseire 10,512 frt; azok lakbéréire 964 frt; élvezmények megváltására 1400 frt; napdíjakra és templomi szükségletekre 3355 frt; alapítványok és ösztöndíjakra 15,270 frt; járulékokra 15,102 forint; házbérekre 7069 frt; hivatali és irodai szükségletekre 500 frt; jutalmazások és segélyezésekre 4392 frt.

Az elméleti s gyakorlati oktatás állandó szükségleteinél

B. Eötvös József: A ház nagy helyeslése közt kijelenti, hogy az egyetem organismusára nézve, mihelyest a budget tárgyalása befejeztetik, törvényjavaslatot fog előterjeszteni, a melyben különösen figyelemmel lesz egy új egyetemi épület iránt. Ugyanez alkalommal kijelenti, hogy törvényjavaslatot is fog előterjeszteni a müegyetem és reáltanodák iránt.

A költségvetés előirányzatától eltérőleg megszavaztatik ezután a muzeumi könyvtárra 5000 ft, némi többlettel; továbbá mindaz mi az elméleti és gyakorlati oktatás állandó szükségleteire előirányozva van.

Elfogadtatott ezután a változó költségek, az egyetemi tanszék és kórda számára előirányzott 45,200 frt; épületek fenntartására 8300 frt; továbbá: adók- és más illetékekre, tanárok és hivatalnokok, szolgák és özvegyek nyugdíjaira, ellátási díjakra; az árvák nevelési pótlékaira, kegydíjakra szükséglett összegek; továbbá fedezetre összesen 212,011 frt.

Elfogadtatik ezután a még csak 1870. évi october elején életbe léptetendő gymnasiumi tanárképzésre előirányzott, ez évben szükséglett 7000 ft.

A budai József müegyetemnél felszólal

Ivánka Imre: Határozati javaslatot nyújt be az iránt, hogy a közoktatási miniszterium oda utasítsassék, miszerint még az 1870-71 diki tleszszakban terjeszzen elő törv. javaslatot egy az egyetem közelében építendő müegyetem iránt, továbbá a tanerők, ugy az alapítványok szaporítása iránt.

B. Eötvös József: Kijelenti, hogy a polytechnicum felépítésére igen czélszerű volna azon hely, melyet Budavárosa ingyen felajánl, ugyanis a Krisztinavárosban lévő Horváth-kert. Különbén ezen müegyetem felépítésének kérdését, mely épület körülbelül 2 millióba fog kerülni, most mellékesen előtérteni nem kívánja, s úgy hiszi, hogy a ház annak idejében érdemlegesen fog e kérdéshez hozzá szölni.

Kijelenti ezután, hogy a müegyetemet reorganizálni ő is kívánja, addig is már eleve megtette a legszükségesebb intézkedéseket, így például szaporította a tanárok számát.

Szentpáli Jenő: Azon indítványt járul a ház elé, hogy a budai müegyetemre előirányzott 82,837 frt, 100,000 frtra állapítsassék; azon kijelentéssel, hogy a 17,163 frt többlet az elméleti és gyakorlati szükséglett fedezésére, a tanársegédék fizetésére és ösztöndíjak emelésére fordíttassék.

Schwarz Gyula: Kívánja, hogy a müegyetemen törültesenek el a tandíjak. Fejetegeti ezután Tisza Kálmán ellenében, mit tart democratia alatt.

Tisza Kálmán: A müegyetemre nézve ez úttal mindennemű intézkedést fölöslegesnek tart, miután a minisztertől azon nyilatkozatot vette a ház, hogy a müegyetemre nézve mielőbb törvényjavaslatot fog a ház elé terjeszteni; akkor, úgy hiszi, lesz idő e tárgyhöz tüztesebben szölni.

Megjegyzéseket tesz ezután a benyújtott indítványokra nézve; végül pedig Schwarz Gyula ellenében fejetegeti, miért kívánja a tandíjak fizetését megtartani, s nem tartja helyesnek azt, hogy általánosságban kimondassék egyszerre a tandíjak eltérítése.

Zsedényi Ede: Veszedelmesnek tartja azt, hogy a budget emeltessek a nélkül, hogy a fedezetről gondoskodnának, ugyanazért nem is pártolja Szentpáli indítványát.

Ivánka Imre: A minisztertől nyert nyilatkozat folytán indítványának első részét fölöslegesnek tartja s azt vissza is vonja; a második s harmadik részt azonban ajánlja elfogadás végett.

A képviselőház azt el is fogadja; mire az ülésnek d. u. 2 órakor vége lön.

Vidéki levelezés.

Szamosujvár, febr. 24. 1870. — Az itteni alig alakult korcsolyázó-egylet tagjai együtt tartásának igen szép jelét adá, midőn az általa f. hó 19-én az 1848—9 ki rokant honvédek menháza javára rendezett táncestély tiszta jövedelmét 120 frttal mutató fel.

Az estélyt nagy és kiváló izléssel iltóztó közönség fogadta, s a rendezés is kitűnő volt. A 254 frt kiadás mellett alig remélt jövedelem leginkább az 1 frt bementi díjra felülfizetett összegekkel kerülő ki, az egylet választmányja kötelességének tartja a felülfizetők nevét köszönet kíséretében közzétenni.

Egyszermind nem mulaszthatja el a választmány mind a városi, mind több vidéki uraknak s hölgyeknek megjelenéséért köszönetet mondani.

Az a kis folt, melyet — fájdalom — egy vidéki, különben általánosan becsült urnak indokolt, tulságba átsapott érzékenykedése az estély fényére vetett, annyival kevésbé véshet maradandó emléket, mert az evangelium szelidégtől kedélyes, megsértett öreg úrtól a sértőfél igen helyesen engedelmel kért, a mit egy oly tapasztalt orvos, mint öregünk — ismerve a vér hatalmát — meg se tagadhat.

A tiszta jövedelem városunk egyik szeretett országgyűlési képviselője Gajzágó Salamonhoz küldetett fel Pestre.

Felülfizettek: Retegi Samu 20 frt, Pattantyus Jakab 10 frt, Keceli Mihály 5 frt, Strasser Lipót 4 frt, Anderkó János 3 frt, Montezori Baptiszt 3 frt, Hatfaludi Sándor 3 frt, Sombori József 1 frt, Voith Miklós 2 frt, Balbuk Bogdán 3 frt, Gönczi Mihály 1 frt, Berenczey Johán 1 frt, özv. Berenczey Ferenczné 1 frt, özv. gróf Toldi Lőrincz 1 frt, Dájbukát János 2 frt, Turcsa Manó 2 frt, Kardos Ignác 1 frt, gr. Khún Károly 8 frt, b. Bánff László 4 frt, Kirschner Izák 2 frt, Boér Bálint 3 frt, gr. Bethlen Károly 5 frt, ifj. Moldován Simon 2 frt, Petelei Antal 5 frt, Szombati Sándor 2 frt, Nyegrucz Jenő 1 frt, dr. Zakhariás József 4 frt, Betheg Gergely 1 frt, Gogomán Ferencz 1 frt, Weis Samu 4 frt, Boér János 2 frt, Huza László 1 frt, Placsintár Dávid és neje 4 frt, Hatfaludi Móríz 2 frt, Hoprik Frigyes 1 frt, Szentmarjai Dezső 1 frt. Összesen 116 frt.

Ifj. Bányai Tivadar,
b. pénztárnok.

Küküllőmegye, február 27. 1870. — Felsőkerületi volt képviselőnk gróf Bethlen Parkas elhunyt új képviselőválasztást tévén szükségessé, annak elintézése végett jelen hó 21 dikén egybe gyűlve volt központi bizottmány, a választás napját márczius 21-ére tűzte ki.

Ez esemény megénkben egy kis élénkséget s mozgást idézett elő, — tenger mély sarunk dacára, piros pánklikás térítők csapata jár, kél — minden vérszintől ösztönserőtelg irritó jámbor népünk között — hirdetni a bal- és szélsőbal politikai elvek szent evangeliumát; ünneplő hazafiak vendégszerető lakaikba keresztetnek fel, hogy az önmegtadadásra fokozott érmelem ámulatába ejtve, önkénytelen áldozták fel magukat a haza boldogítására; szóval: itt pezsgő élet van, mely lázas tevékenységgel hoz mozgásba mindent egy bal képviselő elválasztásának biztosítására. És most az olvasónak ajkán szinte látom a kérdést: „hát a jobbák? Oh ezek is élnek, de minthogy nincs sem látható, sem láthatatlan fejök, most a consolidatio kinaival küzdenek, és ha sikerül egymást megérteni és félre nem érteni; ha sikerül az önmagát fogyasztó diestelen küzdelemről lemondani — ügyét diadalra juttathatja.

Egyébiránt már mindkét oldalról a követjező értekezletek egybe vannak hiva és pedig a világi dolgok folyamának szeszélyes játéka azt eszközölte, hogy a „balok“ elhunyt jobboldali képviselőnk bonyhai kastélyába gyűljenek egybe a mai nap, képviseljük kijelölésére; oda, hol ezelőtt egy évvel a „jobbák“ mint igaz tisztelői üdvözölték a már örökre üdvözültet.

Midőn e sorainkat írjuk, ép akkor folynak a tanácskozások, következőleg a proclamált képviselőt egész bizottsággal meg nem nevezhetjük; de a mennyiben már ezelőtt több napokkal egy szűkebb körű tanácskozásban megállapodás történt, s a jelenbeni összejövetelt csak is ama megállapodás ünneplése kijelölésére és nagyszerű áldozással való megpecsételése érdekében alkalmannak tekintjük, bátran ki merjük mondani, hogy a bonyhai kastély boltívei a zajos „éljents“ t. Elekes György nevére fogják visszahangoztatni. A sok uradalmak igazgatója, mindenesetre sok előnyököt biztosítat.

A másik rész tanácskozása márczius 3 kára van egybehiva Széplakra; ez oldal — tudomra — a személyre nézve még nincs határozott megállapodás, azonban a közvélemény eddigelő Pócsa József névét emlegeti, s hinnünk lehet, hogy megyénk és derék fia körül készséggel fognak soraikon s az ügyet kedvező eredményre vezetni. A végkifejldéséről annak idejében tóbbet.

n.

Üdvarhelyszék. Dézsalfalván, február hó 23-án. Ma d. e. 11 óra felé, szörnyű eset gyűjté össze a falu kicsinyét nagyját. — Egy szerencsétlen

anya két kis gyermekét, (egy hat éves leányt és 4 éves fiút) a patakra menvén mosni, bezárta házába, hol, mikor visszatért mind kettőt nagy füst és lángok között, egyiket az asztal, másikat az ágy alatt, halva találta. — A házban lévő minden ágynemű össze volt égve, úgy szintén a benn lévő maszkát és tyukokat is megfolytódva találták. — Hogy mi volt előidézője ezen szerencsétlen esetnek, még nem lehet tudni.

UJDONSÁGOK.

(—) A kis trónörökös, Rndolf főherceg, legközelebb, midőn tudtára adták, hogy csak rövid ideig mulathatnak a nyáron Gödöllőn, nagyon elszomorodott. A király mosolyogva fordult a főherceghez s kérdezé: „Hát oly nagyon szeretne Magyarországon lenni?“ „Oh, nagyon, nagyon, viszonza a trónörökös, itt minket nagyon szeretnek.“ A királyasszony szeméből egy könny gördült alá, míg a király nyájasan monda: „A gyermekeknek legtöbbször igazuk van.“

(—) Említettük volt, hogy Sámí László, Szász Domokos, Szász Gerő és még néhányan jótékony czélra felolvasásokat fognak tartani a vigadó teremben. Ugy értesültünk, hogy az első felolvasás e hó 13-án lesz, melyben Sámí László, Szász G. és Császár Ferencz veendének részt.

(—) Daray Karolina kedvelt énekesnőnk jutalmát ma kerül másodsor szíre a „Boissy Boszorkány“ című vig opera. A kisasszony közmegelegedésre találó működése érdemessé teszi őt a t. közönség pártfogására. E felett ez új mű kellemes zenéje s igazgató Fejérvári áldozatkészségéről s jó izléséről tanuszkodó díszes kiállításá kiváló művelvet nyujt.

(—) A kolozsvár-n-váradí vasútvonalon fölmerült építkezési nehézségek már nagyrészt le vannak győzve. Legújabban elkészült a körösi vasúti hid is Nagy-Várad mellett, s f. hó 2 kán jött az első gőzmozdony a már lerakott síneken Váradról B.-Hunyadra s nagy néptömeg által fogadtatott, — s mondják, hogy a nevezetes sztánai töltesből sem sok hiányzik. E szerint valószínű, hogy a vonal május hó folytán megnyílik.

(—) A képviselő testület legközelebbi gyűlésén a városi törvényszéknél megürlt egyesbírói segéd állomás betöltésére választási jogát a törvényszékre ruházta.

(—) Nemzeti színészeti néfykorának utolsó oszlopa is kidőlt! **Tóth József** a jeles színművész nincs többé!! E hó 1-én végezta be küzdelemteljes életét. Tóth József született Csongrádmegyében, Szentesen, 1823. július 5-én. 1840-ben, tehát 17 éves korában kezdé meg a színi pályát, melyre őt ellenállhatlan szenvedély vonzá, és őt évvel később mint vendég már elsőrendű szerepekben lépett föl a nemzeti színház deszkáin. Innen Fehérvárra ment, hol Kovács Ámáliával, egy fiatal színésznővel házassági frigyre lépett, 1850-ben tért ismét vissza Pestre s az időtől kezdve állandó tagja lett a nemzeti színháznak. Utolsó szerepét most két évvel játszta, de már beteg, másnap kiment pocs megyeri birtokára, hol még jobban erőt vett rajta makacs rekedtsége, mit a legkitűnőbb és leggondosabb orvosi kezelésnek sem sikerült meggyógyítani. Halála mindnyájunkat vesztesékké tett; emléke felett örködni fognak babérjai!

(—) Megjelentek az szerkesztőségünkbe be-küldtek: 1) „A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1869. decz. 7-én tartott VI. ülésének jegyzőkönyve.“ 2) „Debreczen város polgármesterének jelentése az 1869 dik évi ügykezelési eredményéről.“ 3) Az „Erdészeti Lapok“ II ik füzeté, szerkeszti és kiadja Wagner Károly, Selmecz. 1870.

(—) József főherceg február 19-én délután 3 órakor a Félegyházáról jövő vonattal Kecskemétre érkezvén, minthogy egyetlen fogat sem volt az indóháznál, egy kukoriczát hordó kocsi két zsák kukoriczát feltétetett s arra felülvén, segédével azon behajtott a fogadóba.

(—) Fehér Antal, Ronaszéki sóvágó már ezelőtt több évvel oly fáradhatlan kintartással fogott a sófaragásból, hogy rövid idő alatt kitűnt ügyessége. Éjelet töltött a kristályos mellett s napról-napra haladott munkájában, ugy, hogy már harmadéve nagyon figyelemreméltó oroszlánt faragott ki sóból. A ronaszéki akuaoltár, finom faragványu feszületek, gyertyatartók, tükrök, csillárok mind az ő művei. De Adda sóbányanagy utasítása folytán legújabbán III. Napoleon császár és Ferencz József magyar király lovas szobrárt faragta ki. Előbbit a művész sóvágó a párizsi mtkiállításra is beküldte. Napoleon császár látván a hűn talált alakot, kívánságát fejezte ki több ily szobor megszerzésére iránt.

— Ajánljuk tisztelt helybeli és vidéki olvasóink figyelmébe fiatal és fáradhatlan szorgalmu helybeli kereskedőnk Karvázy Gyula csemege, bor, fűszer és magkereskedésének lapunk mai száma mellett szétküldött árjegyzékét.

(—) A székes-fehérvári honvéd lovas főtiszt központi iskola két tisztje Pács János és Barsai Oszkár hadnagyok között érdekes fogadás történt: t. i. ki fog saját lován hamarabb a Sz.-Fehérvártól 2 mértföldnyire fekvő Csőr helységbe érkezni. A győztes hadnagy Pács János volt, ki a 2 mértföldnyit útát 26 perc alatt futotta meg.

(—) Pozsonyban jelenleg egy vak férfi szerepel, mint rendkívül bámulást gerjesztő fejszámoló.

Két végtelen hosszú (60—80 jegyű) számot, egyszeri elmondás után fejében összeadva, azonnal elmondja az összeget, még pedig mindig helyesen, s mi még feltűnőbb, hónapokig sem felejt el azokat. Neve Chybiorz, szileziai születésű.

(—) Aigner Lajos könyvtáros bizományában legújabbán megjelentek: A népiskolai törvény életbeléptetésének némely fontosabb tárgyairól. Irta Környei János tanfelügyelő; továbbá Döllinger legújabb röpirata a „Pápai csalhatatlanság“ tárgyában, fordítá Mirza. Mindkettőnek ára (egyenként 20) 40 krajczár.

(—) Batthyány Apraxin Julia igénypüre, e cause celebre, melyet a pozsonyi törvényszéken anyja ellen támasztott, a „Pr.“ értesülése szerint, békés uton kiegyenlített.

(—) Batthyány Lajos gróf új sirhelye a Pest város részéről e végre kiküldött bizottság által ki van jelölve. A közműves munkához már hozzáfogtak, a holttest ünnepélyes áthelyezése valószínűleg június hó elején megtörténik.

(—) A pesti lapok azon hirt hozzák, mintha a budavári színházért Fehérvári színgazgató is folyamodott volna, azonban, miot illetékes helyről megtudtuk, e hír alaptalan.

(—) A királyné ő felségénél közelebből egy női cerele fog tartatni, melyen az eddig szokásban volt mágnás és ös-nemes hölgyeken kívül polgári származású nők is hivatalosok lesznek.

(—) Forgách grófnő a mult napokban, midőn egy vidéki lakadalomról az éjszakai vonalon Pestre utazott volna 42.000 frt értékig lopták meg. A tettesek kézre kerültek.

(—) Kübler Gusztáv mármaros-szigeti főerdész közelebb megölve találták az ottani erdőben. Az életerős, alig 30 éves óriás termelt férfit először agyonlőtték. A tettet valószínűleg az erdő pusztító porok követték el, kiknek a meggyilkolt réme volt.

(—) Felkértünk a következő sorok közlésére: Folyó évi ápril 4-én fog megnyílni Pesten a hatodik távirászati tanfolyam. Felvételnél rá azon 18 évet már betöltött, de a harminczat meg nem haladt hivatalviselésre alkalmas s a magyar korona területén született egyének, kik legalább is 6 real iskolát vagy ennek megfelelő katonai szakiskolát végeztek s legalább magyarul és németül tudnak (több nyelv tudása előnyül tekintetvén); a belépni kívánók e tulajdonságaikról szóló hiteles bizonyítványokkal felszerelt folyamodványaikat a földmívelés ipar és kereskedelemügyi ministerium III. táviradai szakosztályához f. évi márczius 21-ig nyujtsák be. A felvételnél minden tanonc 8 frtot köteles befizetni, melyért az európai távirászati hálozatnak egy térképét s a szolgálati utasításnak egy nyomatot példányul megkapja. Bővebb értesítést nyerhetni a Buda pesti Közlöny f. évi 42 ik számának hivatalos részében kijött részletes felhívásból.

— **Jelentés a Kolozsv. jót. Nő-egylet választmányának** f. hó 13-án, tartott üléséről. 1. A balok ügyében kiküldött bizottmány elnöke b. Bánffy Dániel beadja jelentését az egyletjárára f. hó 13-án rendezett balról, mely szerént az összes bevétel 699 frt, 70 kr. az összes kiadás pedig 289 frt. lévén, tiszta bevételül maradt 401 frt 70 kr. Ez alkalommal felült fizettek b. Staudach Adolf 3 jegyért 5 frtot. 2 jegyért gr. Bethlen Gábor 6 jegyért 5 frt. Teleki Károly 10 frtot; egy jegyért, Takács János 5 frt. Popini Nándor 5 frt. ifj. Probászki 2 frt. Szabó József 2 frt. gr. Bethlen Emil 3 frt. gr. Vass Jenő 3 frt. Gajzágó Antal 2 frt. egy idegen 2 frt. Szabó Ádám 2 frt. Kuhn Bernát 4 frt. Bosányi József 2 frt. gr. Teleki Sámuel 5 frt. gr. Haller Jenő 5 frt. Kilgour 5 forintot. 2. A munkáltató bizottmány eddigi munkálodásáról szóló számadásos jelentés helyesnek találtatván, a bizottmány további munkáltatásra is felbatalmázottat. 3. Elnök ő nagysága jelenti, hogy Olasz Károly ur, a Lugosi József ur leléptével megürlendő pénztárnoki állomást elvállalja. A választmány e jelentést örvendetes tudomásul veszi. 4. Választmányi tag Gábor Antalné egy vég gylöcsöt küldött a választmány rendelkezése alá; mely szives ajándékot a választmány köszönettel fogadván, általadta a ruházati segedelmezést vezető bizottmánynak, hogy alkalmilag belátása szerint használja fel. 5. Őt folyamodónak egyszer mindenkorra 32 frt, ötnök havi részletekben kiadandólag 40 frt. összesen 72 frt. utalványozottat. Kovács Antal titkár.

(r.) **Színház és művészet.** — Sokoldalú elfoglaltatásom darab időre visszatartott e rovat rendes vezetésétől. Most örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy tovább folytathassam a megkezdett munkát. Mert meg vagyok győződve arról, hogy a hol színészet létezik és nyilvános közeg van, utóbbinak nemcsak a nemzeti intézet, de a közmívelődés, a közönség érdekében is földata amannak minden mozzanatát figyelemmel kísérni, hogy irányt adhasson azoknak, kik nem helyes úton haladnak, buzdítsa az iparkodókat, a kiválóbb tehetségeket, másfelől a közönség érdekeltségét is ébren tartsa. Önként következik, hogy a lap terjedelméhez képest e rovat hosszas részletekre ki nem terjeszthető. És így ha az előadásokat, vagy szereplő egyéniségeket röviden emlíjük, vagy épen hall-

gatással mellőzzük, senki se tulajdonítsa egyébnék, mint a hely szükének.

A mult hetekben néhány érdekes előadás folyt le, melyek, ha terünk lenne hozzá, valóban megérdemelnék, hogy tüzetesebben foglalkozunk velök. A többek között Bayard és Dumanoir „Charlotte kapitány“ című ügyes vígjátéka, melyben Szépné Mátrai Laura, mint Clapier Charlotte kitűnőleg játszott; továbbá: Scribe „Czár-nő-je“, főleg pedig a nagy brit költő „Romeo és Juliá“ ja. Ebben Szépné ismét a maga elemében láttuk. Minden jelenést sikeresen alakított a czimszerepben; érzéssel, szenvedélyvel játszott, élethű képét adta a szerelmes Juliának; akár azon jelenetet tekintünk, melyben az ő „mindenétől“ búcsut vesz és mély fájdalomnak kell kifejezését adnia, akár a 4-dik felvonás végjelentését, midőn remény-, félelem- és kétségbeesésnek, hol egymást váltogató, hol vegyes érzelmét kelle festenie, játéka megható volt. A 4 dik felvonás végén egymásután háromszor lön kihiva, a közönség zajos tapsban nyilvánítá tetszését. A Koszta Károly „Boisi boszorkány“ ról hirrovatunkban már szoltunk, s itt is, mint érdekes ujdonságot emlitjük föl, mely epithetonnal azonban nem dicsekedhetik a Körösi Kálmán és neje által, jutalomjátékukra választott „Jézsuíta és karmélita nő“ című látványos színmű, melylyel Lukács Sándor szaporítá a ponyvairódmát. Jutalmazottak egyébiránt jóakaratot tanusítottak.

KÜLFÖLD.

A francia törvényhozótest febr. 25-én nyolcz napra elnapolta magát; oly rendszabály, mely az utóbbi napok zajos ülési után nem csak kívánatos, de mondhatni, elkerülhetlen volt. Utaltunk már ama teljesen megváltozott pártállásra, mely a Favre és Picard féle interpellatiók folytán keletkezett. Míg a Favre interpellatiójának tárgyalásakor a baloldal egy része a kormány zászlójához csatlakozott, Picard interpellatiójakor Olliviernek azon nyilatkozata folytán, hogy a kormány végkép szakít az eddigi hivatalos candidaturákkal, a jobb oldal nagy része elvált tőle. Mindkét pártnak, valamint a ministeriumnak is szüksége van tehát bizonyos szabad időre, melyben jövendő politikájukat megállapíthatják.

A „Couriere de Bayonne“ nak egy madridi levelében következő részletes adatok közöltek: „A többséget képező elemek ujra szétbomlásához közelgetnek, — s a ministerium szintén válság felé tart. Az unionisták s radicálok nem tudván egymásközt megegyezni, meg akarják szegni a coalitioi kötményt, a nélkül azonban, hogy a progressistákkal viszálkodnának, — kiknek támogatását mindenki óhajtja. Ezen pártok egyike sem akarná magára venni ezen szakadás felelősségét. A jelen perczen két kérdés okoz a többségnél megoszlást: a számvvöszék s az Antillák alkotmány-reformjának kérdése.

Berlin, mart. 1. Az éjszak német szövetséggyűlés mai ülésében a halálbüntetés eltörlése feletti vitákat folytattak. Bismarck egy hosszabb beszédében a halálbüntetés megtartása mellett szolt, és oda nyilatkozott, hogy a halálbüntetés elvetése után a büntető törvénykönyv bajosan találna majoritásra a szövetséggyűlésben. Végül így szolt Bismarck: Poroszország minden befolyásával azon leend, hogy a halálbüntetés fentartassék. Daczára ezen nyilatkozatnak, a halálbüntetés eltörlése — a Kirchmann által tett javaslat szerint — 118 szóval 81 ellenében elfogadtatott.

Berlin, mart. 1. A „Nord. Allg. Ztg.“ a nemzeti liberális párt ellen fordulva, azt mondja, hogy nem a Bismarck által teremtett párt hagyta el Bismarckot, hanem megfordítva Bismarck hagyta el a pártot.

München, mart. 1. Hohenlohe személyi okok folytán elbocsátását sürgeti. Utódját illetőleg csak Brayval folytattnak a tárgyalások.

Karlsruhe, febr. 28. A „Karlsruher“ Ztg.“ így nyilatkozik: A badeni kormánynak semmi köze a Lasker-féle indítványhoz. A kormány politikája az ország érdekein alapszik; a kormány azonban Bismarcknak ismételt nyilatkozatai által csak erősbitetik azon reményében, hogy Németországnak jelenlegi részleges egyetértése nem végleges valami.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

A közönség köréből. *)

Válasz

a „Kolozsvári Közlöny“ 1870. 21. számában x. y. alatt megjelent tordai tudósításra.

A legjobb gondolkozó, a legjobb imádkozó: ezt közeli meg, ki a tényeket lehető igazán adja elő. A szengáz által elhalt tordai család temetésekor, tölem telhető hiven ezek ragaszkodtam. Beszédemet szóról szóra így kezdtem s folytattam: „Pénteken délután e meghalt család tagjai közül egyik sem gondolt a halálra; s talán hamarabb

*) Az e rovatban megjelenő cikkekért csak a sajtóbatósággal szemben vállal felelősséget a szerk.

